

SUNUŞ

Binlerce yıldır, dünya yapı stokunun büyük çoğunluğu kurumsallaşmış mimarlık kuram-egitim ve uygulaması dışında geliyor, üretiliyor. Bu olgu, özellikle Rönesans'tan bu yana oldukça köklü bir yapı/yapıt ayırımının ortaya çıkmasını nedenlemiş. Kuramsal mimarlık ürünlerinin kimileri "yapıt" olarak değerlendirilip yüceltilirken kurumsal mimarlık ürünü olmayanlar "yapı" nitelemesiyle bir bakıma aşağılanıp kenara itilivermiş. İkinciler arasında konut türü yapıların sayısal üstünlüğü, fiziksel çevre bileşenleri arasında yaşam birimleri olarak en önemli yeri aldıkları gerçeği yakın zamana değin yeterince önemsenmemiş. Gerçi kurumsallaşmış mimarlık dışındaki yapılaşmayı çalışma konusu seçenler hiç yok değil. Daha 19. yüzyılda konuyu, kurumsal mimarlık kuram ve uygulamasına ışık tutacak biçimde ele alanlar (E.E. Viollet Le Duc) ya da "vernacular architecture" adını uygun gördükleri yapısal ürünlerin aslında kurumsallaşmış mimarlığın özünü oluşturduklarını öne sürenler (Reverend J.L.Petit ve Sir Gilbert Scott) görülmekte. Daha önce de bunlara yakın görüşler üretenler var. Ne var ki, kurumsallaşmış mimarlığın dışında gelişen yapı eylemlerinin daha yoğun bir biçimde ilgi, araştırma ve çalışma konusu yapılması ancak son bir kaç on yıldır gözlenebiliyor. Bir yandan 1933 CIAM toplantısı, ICOMOS, Avrupa Konseyi, Uluslararası İskan ve Planlama Federasyonu, Europe Nostra gibi örgütlerin çabaları, öte yandan daha somut düzeyde Bernard Rudofsky, Amos Rapoport, Paul Oliver, Richard Brunskill ve başkalarının iyi bilinen yayınları "yapıt" nitelemesinin dışında bırakılan "yapı"lara duyulan ilginin yönlendirilmesinde önemli rol oynadı. Gene de bu ilginin gerektiğince verimli bir uğraşı biçimine dönüştüğü henüz söylenemiyor.

Anılan ilginin daha da gelişmesine katkıda bulunacağını umarak *ODTÜ Mimarlık Fakültesi Dergisi* peşpeşe iki sayısını şimdilik dilimizde "yöre mimarlığı" isim tamlaması ile belirlenen olguya ayırdı. Özel sayı niteliğindeki bu ciltlerde ana tema "koruma" olmalı, yöre mimarlığı örneklerinin tek tek ya da toplu korunması özellikle vurgulanmalıydı. Koruma sorunları açısından öncelikli durumda oldukları izlenen ahşap ve kerpiç örneklere ayrıca önem verilecekti. Çeşitli ülkelerin farklı özellikler gösteren yöre mimarlığı örneklerini ve koruma sorunlarını olabildiğince yansıtmak üzere, Türkiye'de konu ile ilgilenen kişi ve kurumlar yanında çok sayıda dış ülkeye de katkıda bulunmaları için çağrı ve duyuru gönderildi. Posta ve diğer iletişim güçlükleri tüm ülkelere yazı sağlamamızı engellediyse de özel sayıda belirli bir uluslararası açılım görülyor sanırız.

Cilt 4 Sayı 2'de konuyu daha çok genel açıdan inceleyen, çeşitli ülkelerdeki örnekleri tanıtan, ya da yöre mimarlığı ve korunması kavramının geniş kapsamlı planlama çalışmaları içindeki yerini belirleyen, örnekleyen yazılar yer alıyor.

Yazarlardan Pavel Korčák ve Gabriel Alomar çeyrek yüzyıldır ülkelerinde (Çekoslovakya ve İspanya) kültür varlıklarının, mimari kalıt ve tarihi çevrenin korunması konusundaki önemli çalışmaları ile dünyaca tanınan iki mimar-korumacı. Uzun yıllar Çekoslovak Kültür Bakanlığı'nda görev yapan Korčák şimdilerde bir yandan Teknolojik Gelişme ve Yatırımlar Bakanlığı'nda çevresel yönetim ve koruma konuları sorumlusu, bir yandan da Çekoslovak Tarihi ve Doğal Değerleri Koruma Enstitüsü'nün gelişme programını hazırlamakta. Gabriel Alomar ise İspanya'da kültürel mirasın korunması ile ilgili örgütün başında. Ayrıca ICOMOS, IFLA vb. uluslararası kuruluşların çalışmalarına da büyük katkısı var.

Dr. Zeynep Nayır mimarlık eğitimini İstanbul Teknik Üniversitesi'nde, restorasyon eğitimini İngiltere'de, York Üniversitesi'nde tamamladı. Yurt içi ve dışında inceleme, araştırmaları var. Halen İ.T.Ü. Mimarlık Tarihi ve Restorasyon Kürsüsü kadrosunda tarihi yapılar ve çevre korunması konularında eğitim ve araştırma çalışmalarını sürdürüyor.

Maija Kairamo Finlandiya'lı bir mimar ve korumacı. İskandinav ülkelerinin kültür varlıklarını korumadaki ortak sorumluluklarının bilincine varmalarında Bn.Kairamo'nun katkısı büyük. Kişisel meslek deneyimlerinin bir kısmını da aktardığı yazısı, ana hatlarıyla, 1977 yılında O.D.T.Ü. Mimarlık Fakültesi Restorasyon Bölümü'nde verdiği dizi konuşmaların özü niteliğinde.

Prof. Orhan Alsaç yazısında, Gayri Menkul Eski Eserler ve Anıtlar Yüksek Kurulu üyesi ve başkanı olarak koruma konusunun yakından bildiği ve uzun süredir önemli katkılarda bulunduğu yönlerine değiniyor. Prof.Alsaç halen Ankara Devlet Mimarlık, Mühendislik Akademisi Başkanlığı görevini de sürdürmekte.

Asos. Prof.Tuğrul Akçura Mimarlık-Şehircilik eğitim ve uygulamasında Türkiye'de ve uluslararası düzeyde çok iyi tanınan bir isim. Uzun süredir O.D.T.Ü. Mimarlık Fakültesi Şehir ve Bölge Planlama Bölümü öğretim üyesi olan Akçura yazısında B.M. adına katıldığı Fas planlama çalışmasının kentin eski kesimi ile ilgili yanlarını anlatıyor.

Donald W.Insall onarım-koruma-yenileme işlemleri konusunda en fazla deneyimi olan bir büroya sahip. Konu üzerindeki çeşitli yayınları ve uluslararası örgütler çerçevesindeki etkinlikleri ile ayrıca haklı bir ünü var. Yazısı bir yandan ahşap yapıların onarım sorunlarına ışık tutarken bir yandan da dünyada ilk yerleşme ölçeğinde koruma çalışması olan bir projenin yeniden değerlendirmesini içeriyor.

Cilt 5 Sayı 1'de ise belgeleme örnekleri yanısıra çeşitli belgeleme teknikleri ile özel sorunlar gösteren yapı gereçlerini ele alan yazılar var.

Dergi Yazı Kurulu, özel sayıyı yazılarıyla oluşturan yazarlara, destek ve ilgisini esirgemeyen kişi ve kurumlara, yöre mimarlığı ve korunması konusunda daha önce üretilmiş tüm çalışmaları yapanlara ve, özellikle de, yöre mimarlığını dünyanın her yerinde yaratánlara saygı ve teşekkür borçludur.

İsteğimiz, yöre mimarlığına duyulan, duyulması gereken ilginin artmasıyla yapılacak çalışmaların ODTÜ Mimarlık Fakültesi Dergisi'nde daha sık yer alabileceğini belirtmek. Yöre mimarlığı ve korunması özel sayıları bu isteği yansıtıyorsa amacına ulaşmış sayacağız.

Saygılarımızla.

INTRODUCTION

For millenia, an overwhelming majority of the total building stock worldwide has been evolving outside the theory, training and practice of the institutionalised architecture. This has resulted, especially since the Renaissance, in the very harsh dichotomy of 'architecture versus building'. Better examples of institutionalised architecture have long been praised as 'masterpieces' whereas 'buildings', despite their multitude and significance as the primary constituents of the physical, living environment, have often been curly ignored. It is true that there have been attempts, as of the 19th century and perhaps even earlier, at drawing from the produce of the noninstitutionalised 'building' in the formulation of a more sound architectural theory (for instance Viollet Le Duc), or at securing a more prominent place, in architectural studies, for what was termed 'vernacular architecture' (Rev. J.L. Petit and Gilbert Scott). However, it was only in the past few decades that a more pronounced interest in the vernacular is being observed among the members of the profession. On one hand the ideas put forward in the 1933 CIAM or the efforts of such organisations as the ICOMOS, the Council of Europe, the International Federation of Housing and Planning, Europa Nostra, etc., and on the other praiseworthy research and publications of Bernard Rudofsky, Amos Rapoport, Paul Oliver, Richard Brunskill and other eminent names all helped shape the growing interest in 'buildings' as opposed to 'pieces or masterpieces of architecture'. Yet, the interest is still not more than a hobby for most.

In the hope of contributing to the promotion of further interest in this field, the *MBTU Journal of the Faculty of Architecture* decided to devote an issue to vernacular architecture and its conservation. Conservation was to be the underlying theme while the examples of timber and mudbrick would be given special emphasis on account of their specific problems.

In order to be able to reflect the universality of some aspects of the vernacular art of building and the related conservation problems a large number of persons and organisations outside Turkey was approached and invited to contribute. It has eventually been possible, despite severe communication and other difficulties, to include several articles from other countries.

Number 2, Volume 4 of the *Journal* contains articles which examine vernacular architecture and its conservation in various countries from rather a more general point of view, as well as those which place it within the wider context of planning. Among these are the valuable contributions by Pavel Korčák and Gabriel Alomar, both universally acknowledged for their long efforts for the conservation of cultural heritage in their

respective countries, Czechoslovakia and Spain. Mr. Korčák is presently in charge of the environmental management at the Federal Ministry of Technological Development and Investments and, as an external specialist, he is elaborating on the long-term development programme of the Central Institute for Historic Preservation and Nature Conservation in Czechoslovakia. Mr. Alomar is also in the higher echelons of the official organisation for conservation of the cultural heritage of Spain and the Balearic Islands and very much active in the work of ICOMOS, IFLA and other international bodies.

Dr. Zeynep Nayır has studied architecture at İstanbul Technical University and specialised in restoration of historic buildings at University of York, England. She is currently teaching conservation of historic buildings and sites at the ITU Department of Architectural History and Restoration.

As head of the Turkish Council of Historic Buildings and Monuments, Prof. Orhan Aşçı has contributed greatly to the conservation of historic buildings in Turkey. He is an authority on planning legislation and, at the same time, the Director of the State Academy of Architecture and Engineering in Ankara.

Mrs. Maija Kairamo is a Finnish architect and conservator who has contributed much to the awakening of interest in the conservation of vernacular architecture as part of the cultural heritage in Scandinavian countries. The article in which she relates some of her personal, professional experience in Finland is largely based on a series of lectures she was invited to give at the METU Department for the Restoration and Preservation of Historic Monuments in 1977.

Assoc. Prof. Tuğrul Akçura is an eminent architect-planner known for his extensive research and practice both in Turkey and abroad. He relates in his article the recent studies in the planning of Fez where he worked as the UN technical coordinator in charge of the international project team.

Donald W. Insall, FSA, FRIBA, FRTPI, is universally known for his practice in the field of conservation and restoration. He is the author of several publications most of which draw on his immense experience in and first-hand knowledge of historic buildings. His article in the special issue of the *Journal* not only sheds light on the problems of conservation of timber buildings but is also a reassessment of one of the earliest historic town studies in the world.

Number 1, Volume 5 of the *Journal*, on the other hand, includes articles on the more detailed studies of documentation techniques and surveys as well as on the problems of mudbrick in particular.

The Editorial Board of the *Journal* wish to express their gratitude to the authors, to various persons and organisations for their support, and especially to people who create vernacular architecture in all parts of the world.

One of the objectives of the Board was to indicate that studies on vernacular architecture and its conservation could and should be given more extensive coverage in architectural publications. This will be better fulfilled if such studies appear more often in preceding issues.